

maal sig paa: Kan vi ikke optage Konkurrencen med de Fremmede? ...Men uden en god Havn med Kajer o.l. er rigtig nok en saadan Konkurrence umulig ...

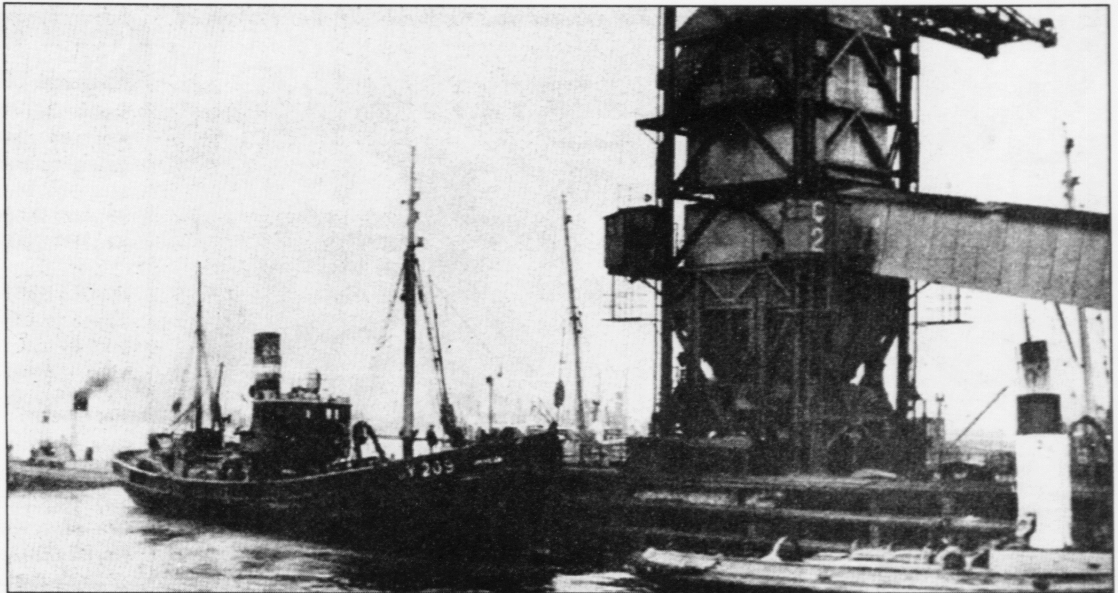
Figgingarviðurskipti voru vánalig. Tað skuldi eitt ódnartak til, bara fyri at fáa til vega ein einasta trolara. Aðurnevndi íslendski fiskifrøðingurin Bjarni Sæmundsson sigur um ein tann fyrsta íslenska trolaran, sum kom í 1899, at maskinan er av besta slag, *triple-expansion*, eins og á størstu skipum. Ferðin er 9 míl, men nógvir sigla tá 12 míl, sigur hann, men brúka tá væl meira kol. Virðið á trolaranum er um 100.000 kr., og harav kostar maskinan einsamall 40.000 kr. Og omaná allar hesar krónurnar skuldu rakstrar-útreiðslurnar leggjast.

Lord Alfred Paget

7-8 ár eftir at bretar byrjaðu at trola undir Íslandi, fóru íslendarar sjálvir í gongd við trolveidu. Men bæði kapitalur og serkunnleikin umborð var útlendskur. Í fyrstu atløg var hetta bert ein stokkt roynd, men her fingur íslendarar kunnleika til nýggja veiðiháttin, og tá teir sjálvir lögdu í vaðið í 1905, var trolingin ongantið aftur niðurlögð.

7 ár eftir innrásina við Føroyar, í 1905, kom fyrsti føroyski trolarin til landið, men tað skal sigast beinanvegin, at tað skuldu ganga 30 ár, áðrenn samanhangandi trolaravinnu kom í lag við Skálabergi og Leivi Óssurssyni. At hesir og teir, sum síðani komu, høvdu lív lagað, hevði annar veraldarbardagi ivasama heiðurin av.

Tað var ein einstakur persónur, sum stóð fyri hesum fyrsta vágiliga tiltakinum, hin framskygdi og eftir umstøðunum rimiliga peningasterki Ólavur á Heygum. Trolarin varð keyptur eftir tí, sum pengapungurinn loyvd, tí figgingarmøguleikarnir voru ongir. Føroya Banki kom ikki fyrr enn árið eftir, og eisini har var Ólavur á Heygum ein av stigtakarunum. Í februar 1905 kemur Ólavur á Heygum aftur av uttanlandsferð. Um hann tá hevur sæð trolaran, sum hann um tað mundið keypti, er iva-

samt. Men sikkurt er tað, at antin hevur Ólavur á Heygum verið undarliga bláoygdur í hesum máli, ella hevur hann havt út av lagi vánaligar ráðgevarar. Keyppssáttmálin er undirskrivaður 9. mars, og 18. mars mynstra teir. Tingakrossur skrivur í apríl 1905, at trolarin er farin úr Grimsby 6. apríl. Hann er í góðum standi, siglir 9 míl og alt riggar sum tað skal. Tingakrossur skrivur eisini, at Johs. Joensen "af Vestmanna" skal føra trolaran, og at Hansen úr Keypmannahavn er maskinmeistari. Johs. Joensen kann væl vera Hanni í Innistovu, bróðir Jógvan í Innistovu. Hvussu alt hetta hongur saman, er ikki gott at siga. Báturin má inn í Aberdeen við maskinskaða á veg upp, og tá hann einaferð kemur, er Niclas í Sjórhúsi skipari.

Niclas Leo, sum hann skrivandi, var vágbingur og ein av áðurnevndu føroyingunum í Grimsby. Hvørjar royndir, hann hevur havt við trolu, vita vit ikki, men fyri 1900 er tað bert snørið og línan, hann fæst við. Men sama ger. Niclas í Sjórhúsi er

nú 52 ára gamal og royndur sjómaður. Spurningurin er bara hví, hann hevur átiði sær hesa vónleysu uppgávuna.

Erlendur Patursson sigur, at trolarin "veiddi við Ísland og Bretland," men samstundis sigur hann, at "um veiði hans eru eingar upplýsingar til skjals, og árið eftir stóðgæði henda roynd." Nógvar ár seinni gongur henda stutta søgan, sum er endurgivin úr Hugbirtingum hjá Peturi Háberg, framvegis millum manna: "Ólavur á Heygum keypti einaferð ein trolara. Men tað visti seg, at hetta var ein upplagdur bátur, sum teir bert høvdu kloynt máling útyvir. Trolarin kom ongantið til fiskiskap, og Ólavur mundi missa einar 60.000 kr. av hesum sviði..."

Tað er rættiliga vist, at maskinan, sum var í Lord Alfred Paget, tá hann kom, er tann sama upp á 50 hk, sum kom í bátin í 1865. Í hvussu er vita vit, at tveir aðrir sokallaðir *carriers*, sum vóru bygdir um sama mundið sum Lord Alfred Paget, sigldu við somu maskinu so seint sum í 1922, um enn ikki til fiskiskap. Trolarar høvdu nú stórt sæð fingið sín endaliga form, eisini hvat maskinkraft viðviki. Tað skuldi sanniliga stórri maskin- og spælorka til at tova eitt lemmatrol enn eitt bummtrol, sum lá og gapaði á botni, um so trolarin lá stillur. Við sínum niðurslitnu 50 hestakreftum og 40 árum á baki var Lord Alfred Paget ónýtiligur, snøgt sagt.

Eftir at Lord Alfred Paget var komin, er tógn um bátin intill eina viku eftir ólavsoðu. Friggjadagin 4. august 1905, klokkan 8 á kvøldi, hittast teir triggir høvudsþersónarnir, sum hava við bátin at gera, reiðarin Ólavur á Heygum, skiparin Niclas í Sjórhúsi og maskinmeistarin Jørgen Smith Damgaard Hansen úr Ebberød í Danmark á fútaskrivstovu í Havn. Á skránni er eittans málið: Danin krevur at verða loystur úr starvi. Hann hevur síðan 18. mars verið mynstraður sum maskinmeistari við trolaranum fyri 150 krónur um mánaðin, og

í juni hevur hann undirskrivað sáttmála galdandi til hálfan oktober. Hann krevur pengar, sum hann eigur til góðar, og at vera avmynstraður. Ólavur á Heygum hevur nógvar um oyruni um hetta mundið. Men tað er onki óvanligt í tí, tað hevði hann altið. Í februar hetta sama ár kemur hann úr Keypmannahavn við íslandsbátinum Kong Trygve, sum setur inn á Vestmanna "og landsætte der Købmand Olaf J. Olsen", sum Ólavur á Heygum skrivaðist til 1906. Trolarin kemur til Føroya í apríl. Í juni fær Ólavur endaligt loyvi frá donsku mynduleikum at gera atløgubryggju á Heyganesi. Í juli byrjar hann at seta telefonsteyrar upp til linjuna úr Vestmanna til Havnar, alt ímeðan hann var við í arbeiðinum at stovnseta bankan, sum kom árið eftir. Og nú, 4. august, er hann mitt í ólavsoðingasetuni. Hann var loftingsmaður fyri Norðurstreyms 1903-05.

Á hesum fundi á fútaskrivstovu framføra reiðari og skipari, at meistarinn er sáttmálabundin, og at ongin annar er at taka yvir eftir hann. Men her hjálpir ongin góða mamma. Meistarinn fær viðhald, og hervið er lagnan hjá Lord Alfred Paget avgreidd. Tað sæst ikki á nokrum yvirliði, at trolarin hevur landað ein einasta stert.

Í november 1905 fær sýslumaðurin Winther í Vestmanna bræv frá fútanum Engelstoft um, at eftir sum tað er komið honum fyri oyra, at "Dampskibet Lord Alfred Paget af Vestmanhavn er i Fart uden at være forsynet med den i Søneringsloven foreskrevne Maskinbetjening skal jeg anmode Hr. Sysselmanden om at optage Rapport desangaaende over skibets Fører, naar det anløber Deres Syssel." Men trolarin kom ongantið aftur í sýsluna. Teir eru nú á veg til Grimsby við bátinum. Neyvan fyri at umvæla tað maskinbrekið, sum Siglingarsøgan sigur skuldi umvælast har niðri, men heldur í einari desperatari roynd at sleppa av aftur við hetta missfostur.

Hetta var søgan um fyrsta trolaran. Fyrst varð roynt at selja bátin í Grimsby, og tá hetta ikki eydnaðist, fóru teir í februar 1906 til Norra við honum. Har fekst heldur onki boð, og síðani

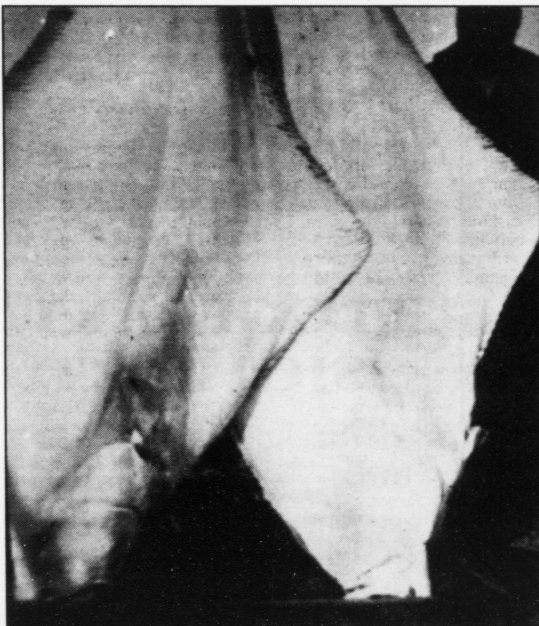
Bretskur trolari tekur kol áðrenn lagt verður til hav

lá trolarin í Grimsby til hann um summaríð varð seldur til eitt felag í Keypmannahavn sum gamalt jarn. Hetta var ein figgjartil katastrofa, og Ólavur á Heygum kom ongantið rættiliga fyri seg aftur.

Í 1911 siga mætir menn í Danmark í einum stuðulsskrivi, tá Ólavur á Heygum stríddist við at fáa vatnorkuútbýgging í lag, at trolarakeypið, "hvor han blev bedraget af sin Tillidsmand i England", hevði kostað honum 70.000 krónur. "Dette Tab vakte Frygt hos Befolkningen, og omtrent hele den i hans Forretning indskudte Kapital blev opsagt. (Saalenge der ikke fandtes Bank paa Færøerne var det Brug, at Folk indsatte deres Sparepenge i Handelsforretningerne). Til disse Uheld kom ogsaa, at hans eneste Bankforbindelse, hvor han kort i Forvejen havde prioriteret alle sine Ejendomme, pludselig standsede sin Virksomhed. At Hr. a Heygum nu efter flere Aars Kamp for atter at rejse sin Forretning er ved at blive udrættet er ikke forunderligt, saa meget mere som Sygdom yderligere har hæmmet hans Virkeevne i de sidste to Aar."

Tað er ikki óhugsandi, at vinnuliga søgan hesa öldina varð skrivað øðrvísi, um Ólavur á Heygum ongantið fór í holtur við hetta trolaraevintýrið, tá havt verður í huga tær mongu verkætlanirnar, sum hann legði fram, men sum hann ikki fekk figging til. Ólavur á Heygum var 38 ára gamal, tá hann keypti Lord Alfred Paget. Hann doyði í 1923, 56 ára gamal.

Heimildir:
H. Montagu Villiers: Charms of the Consular Career.
Mikkjal Helmsdal: ... verjir fyri Havnarvág
Jean Charcot: Ferðir til Føroya
Erlendur Patursson: Fiskiveiði - Fiskimenn
Gils Guðmundsson:
Togaraöldin I.
Tingakrossur 1901, 1905
Siglingarsøgan
Skjalasavnið

Góður biti at fáa